

Korona og rus – kartlegging gjennomført uke 30

Spørreundersøkelse om endringer i kommunenes rusmiddelmiljøer

Hovedfunn fra kartleggingen i uke 30

- For fjerde kartlegging på rad øker andelen respondenter som opplever *i stor grad/svært stor grad* av endring i rusmiddelmiljøet. Kun uke 16 og uke 19 har høyere verdi på disse variablene.
- Nedgang i andelen respondenter som rapporterer om *stor eller svært stor grad* av rusmiddeltørke.
- Fremdeles en stor andel respondenter som svarer at de ser *en økning* i antall overdose-/akuttsituasjoner sammenliknet med kartleggingene før uke 26 – primært gjelder dette for Østlandsområdet.
- Økning i hjelpebehov knyttet til psykisk helse – nest høyeste verdi siden spørsmålet ble inkludert i kartleggingen.
- Antallet respondenter (42) er lavest siden første kartlegging. Enkelte funn kan derfor også være knyttet til endringer i hvem som har besvart på undersøkelsen, fremfor faktiske endringer i rustrender og tilbud. Tallene bør derfor tolkes med forsiktighet.

Innhold

1. Innledning	3
2. Resultater	4
2.2 Antall respondenter	4
2.3 Respondentenes geografiske tilhørighet	5
2.4 Endringer i rusmiddelmiljøene	5
2.5 Rusmiddeltørke	7
2.6 Endringer i overdose-/akuttsituasjoner	9
2.7 Brukere og pårørendes bekymring for korona	11
2.8 Ivaretagelse av henvendelser fra brukere og pårørende	12
2.9 Iverksatte tiltak for å ivareta brukere og pårørende	14
2.10 Er tjenestetilbudet i ferd med å gjenopprettes til en normalsituasjon?	16
2.12 Endring av hjelpebehov knyttet til psykisk helse i rusmiljøene	18
2.13 Tiltak på rusfeltet som bør prioriteres under koronapandemien	18
3. Anbefalt tiltak	19
4. Konklusjon og anbefaling	21

1. Innledning

Personer med alvorlig ruslidelse og psykisk lidelse er definert som en sårbar gruppe i forbindelse med koronapandemien. Kommunene iverksetter derfor ulike tiltak for å avhjelpe situasjonen.

Helsedirektoratet følger situasjonen og utviklingen og har fra uke 13 samlet inn informasjon om status i kommunene med en ukentlig spørreundersøkelse.

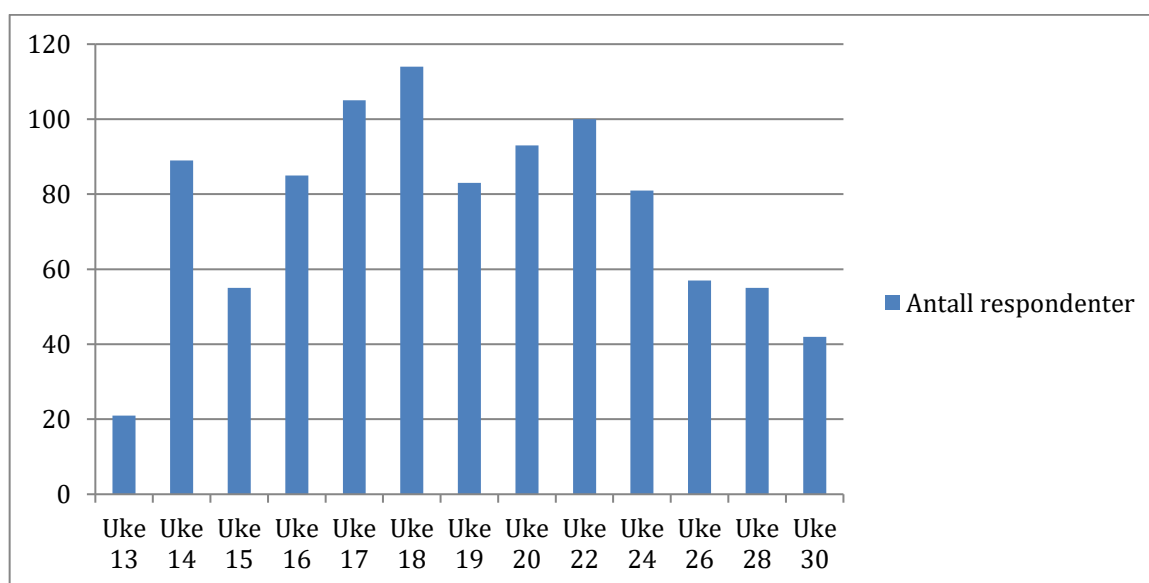
Kartleggingen skal bidra til å gi en status for hvordan respondentene vurderer situasjonen i sin kommune, og gir dermed mulighet til å følge utviklingen gjennom koronapandemien. Undersøkelsen skal fungere som et situasjonsbilde av det kommunale rusarbeidet og rusmiljøene, vurdert av respondentene. Innledningsvis ønsker vi å bemerke at undersøkelsen er anonymisert. I de skriftlige kommentarfeltene fra respondentene kan vi ikke fange opp hvilken kommune som svarer hva. Det kan dermed være regionale forskjeller i det som rapporteres som er vanskelig å fange opp.

KoRus Oslo overtok kartleggingsarbeidet fra uke 16. Undersøkelsen distribueres av KoRus Øst. Fra uke 20 har kartleggingen blitt gjennomført hver 14. dag. De første ukene ble kartleggingen sendt ut til det kommunale overdosenettverket, men fra uke 17 er også regionale overdosenettverk i regi av KoRusene og kontaktpersoner for kartleggingen til BrukerPlan inkludert i utvalget. Dette ser ut til å ha økt antall respondenter. Rapporten distribueres av KoRus-Nord på Kommunetorget.no, der ansatte i kommunene gis mulighet for informasjons- og erfaringsutveksling.

2. Resultater

2.2 Antall respondenter

Antall respondenter endrer seg noe fra kartlegging til kartlegging. I figur 1 ser vi en oversikt over hvor mange respondenter som har påbegynt eller fullført kartleggingen. Det er viktig å være klar over at ikke alle respondentene har svart på alle spørsmålene ved alle gjennomføringer, men figuren gir et oversiktsbilde av hvor mange respondenter som deltar i kartleggingen for hver gang.

Figur 1 – Antall respondenter

I uke 30 er det 42 respondenter med i kartleggingen. I uke 28 og 26 var det henholdsvis 55 og 57 respondenter. Dette er lavest oppslutning siden den første kartleggingen i uke 13 og en markant nedgang siden ukene 16-24. Det er nærliggende å anta at flere som vanligvis svarer på kartleggingen er på ferie i ukene vi nå har beveget oss inn i, noe som fremstår som en sannsynlig forklaring for nedgangen i antall svar.

2.3 Respondentenes geografiske tilhørighet

Respondentenes geografiske tilhørighet er fordelt etter landsdeler. I tabell 1 ser vi fordelingen i uke 30.

1. I hvilken landsdel ligger kommunen du/dere arbeider i?

	Respondenter	Prosent
Nord-Norge (Troms og Finnmark, Nordland)	11	26,2%
Trøndelag (Trøndelag (tidligere Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag fylke))	9	21,4%
Vestlandet (Møre og Romsdal, Vestland og Rogaland)	8	19,0%
Østlandet (Viken, Innlandet, Oslo og Vestfold og Telemark)	13	31,0%
Sørlandet (Agder (tidligere Aust-Agder og Vest-Agder))	1	2,4%
I alt	42	100,0%

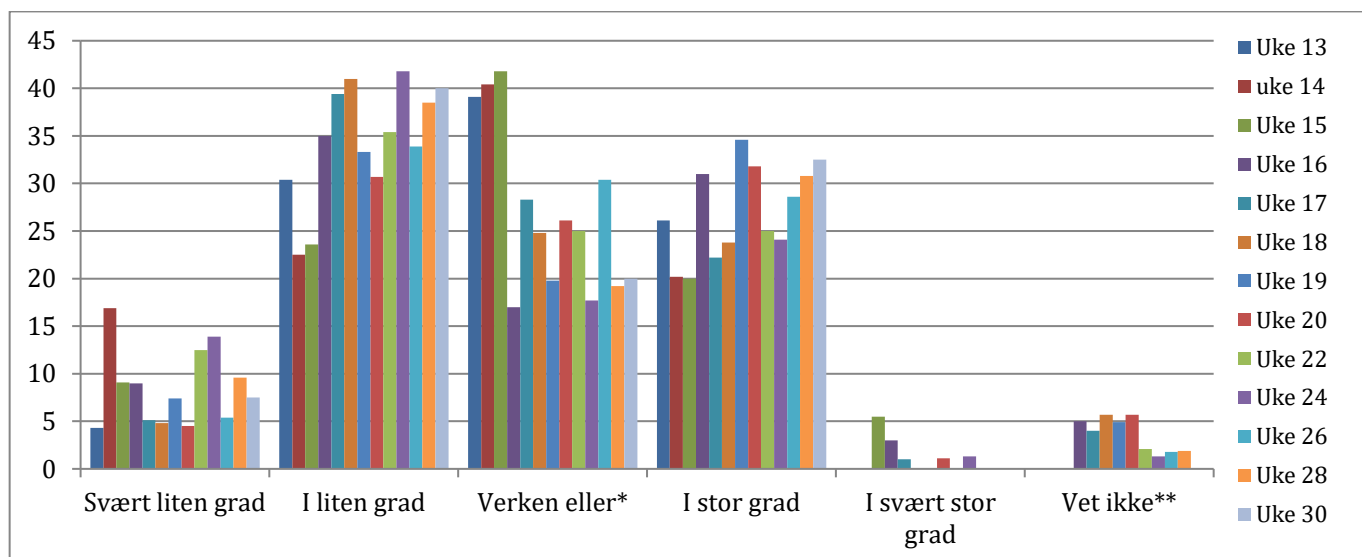
Tabell 1 – Respondentenes geografiske tilhørighet uke 30

Vurdering: Vi ser store endringer i respondentenes geografiske tilhørighet fra kartlegging til kartlegging. Som ved forrige kartlegging ser den geografiske fordelingen av respondenter ut til å være noe jevnere enn hva den har vært tidligere. Andelen respondenter fra Østlandet har økt, mens Sørlandet har én respondent mot forrige kartleggings null.

Vær oppmerksom på at landsdelsfordelingen ikke speiler størrelsen for området, verken i antall kommuner, størrelse på rusmiljøene eller innbyggertall. I denne kartleggingen teller et svar fra en liten kommune likt som et svar fra en stor kommune. Dette kan påvirke det totale bildet.

2.4 Endringer i rusmiljøene

Respondentene blir spurt om de opplever endringer i rusmiljøene forårsaket av koronapandemien.

Figur 2 – Opplevd endring i rusmiljøene forårsaket av koronapandemien

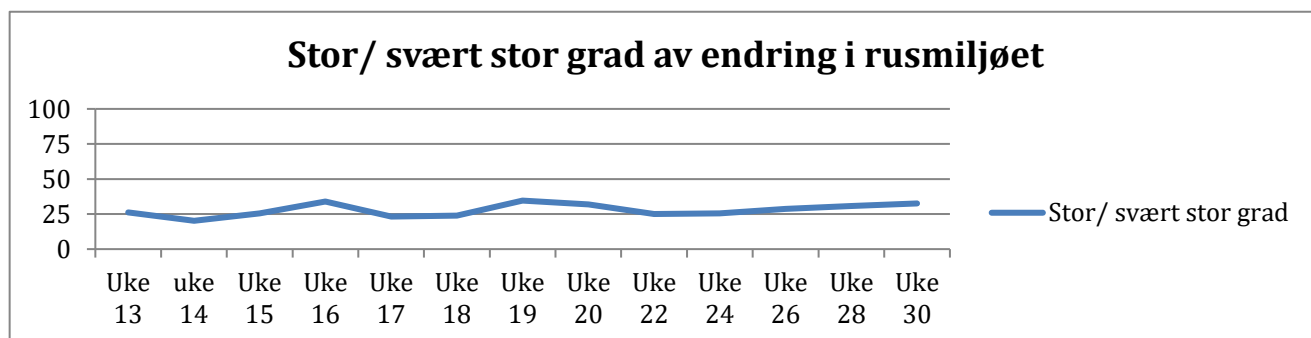
*«I noen grad» er byttet ut med «verken eller» f.o.m uke 16

** «Vet ikke» er lagt til i spørreundersøkelsen f.o.m uke 16

For fjerde kartlegging på rad øker andelen respondenter som opplever i *stor grad*/*svært stor grad* av endring i rusmiddelmiljøet. Kun uke 16 og uke 19 har en høyere andel respondenter som svarer en av disse to kategoriene. Kategorien *Verken eller* er som sist lav, mens 48 prosent av respondentene melder om *svært liten* eller *liten grad* av endring.

Det er på Østlandet og Vestlandet at det meldes mest om endringer. Her melder henholdsvis 42 og 43 prosent at de opplever endringer i rusmiljøene på grunn av korona. På Sørlandet melder den ene respondenter om stor grad av endring, mens det i Nord-Norge er 73 prosent som melder om *liten*/*svært liten grad* av endring.

I figur 3 ser vi den prosentmessige andelen som svarer at de i *stor grad*, eller *svært stor grad* opplever en endring i rusmiddelmiljøet forårsaket av pandemien. Vi ser at andelen som melder om dette er ganske stabil over de siste par kartleggingene, men en liten økning ved de siste målingene.

Figur 3 – Stor / svært stor grad av endring i rusmiljø

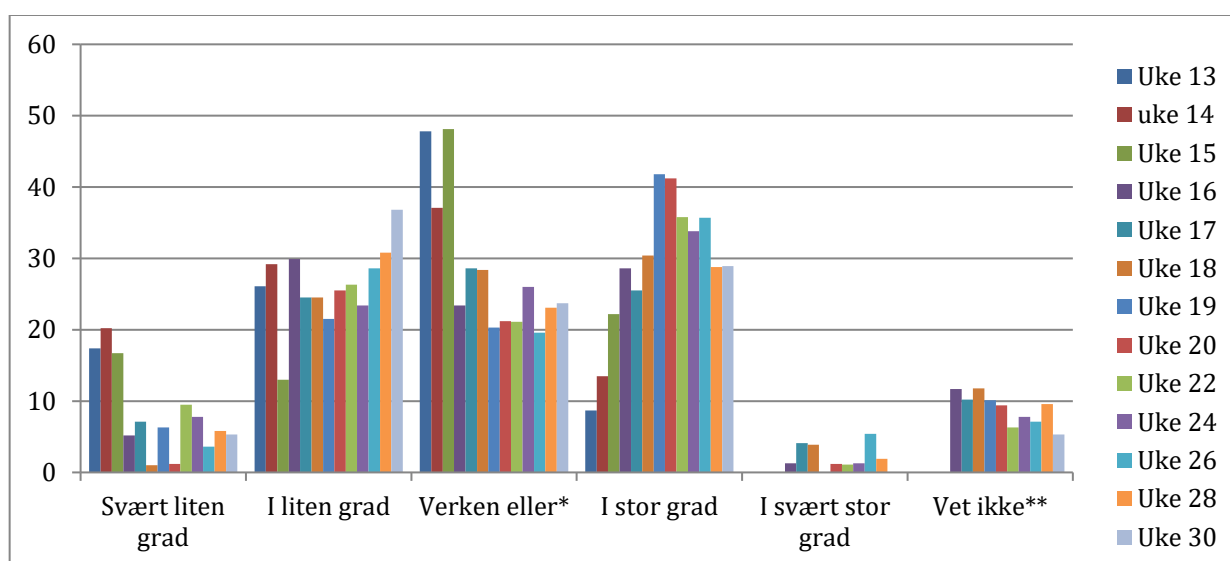
Respondentene som rapporterer om opplevd endring i rusmiddelmiljøene får spørsmål om hvilke endringer de har observert. Her er svarene relativt like som tidligere uker. Flere melder om endring i bruksmønstre, noe som skyldes at brukere velger alternative rusmidler på grunn av manglende tilgang på fortrukket stoff. Her nevnes blant annet at mangel på benzodiazepiner har ført til økt heroinbruk. Noen rapporterer om økt bruk av alkohol og amfetamin som følge av tørke i deres område. Begrenset tilgang på rusmidler har presset prisene opp, og det meldes om økt aggresjon enkelte steder. Flere melder også om at brukerne isolerer seg mer og at det observeres nye personer i miljøene som tjenestene ikke kjenner fra før. Mangel på struktur i hverdagen som følge av korona-tiltak, og nå ferietid, nevnes også som et usikkerhetsmoment og problem for flere brukere.

Vi vet at det vil være store sesongvariasjoner i hvor rusmidler brukes. Sommeren er en tid da mange, også unge bruker mer rusmidler – og da særlig alkohol.

Vurdering: Uke 16 og uke 19 markerer seg som toppuker for rapporteringer om *store endringer* i rusmiddelmiljøene, men denne ukes kartlegging er fjerde kartlegging på rad hvor vi ser en økning i rapportering om endringer. Uke 30 er dermed den kartleggingen, med unntak av 16 og 19, hvor flest respondenter melder om endringer i rusmiddelmiljøene. Om endringene skyldes koronasituasjonen, sesongvariasjoner, endring i respondenter eller annet er vanskelig å fastslå da dette er første året kartleggingen gjennomføres, men dette punktet bør følges nøye i ukene fremover.

2.5 Rusmiddeltørke

Respondentene får spørsmål om de opplever rusmiddeltørke (dårligere tilgang på rusmidler) i rusmiddelmiljøet i deres kommune.

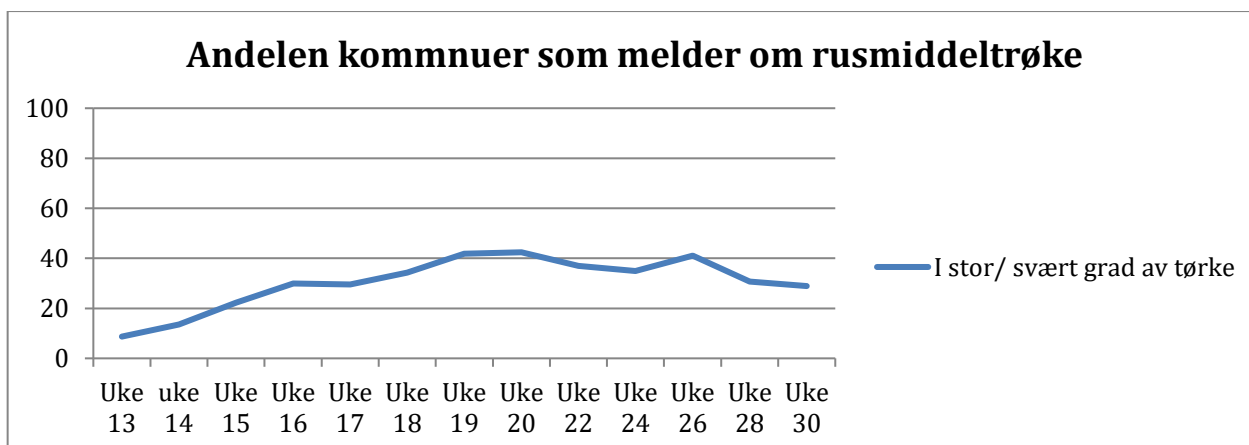

Figur 4 – Opplevd rusmiddeltørke

*«I noen grad» er byttet ut med «verken eller» f.o.m uke 16

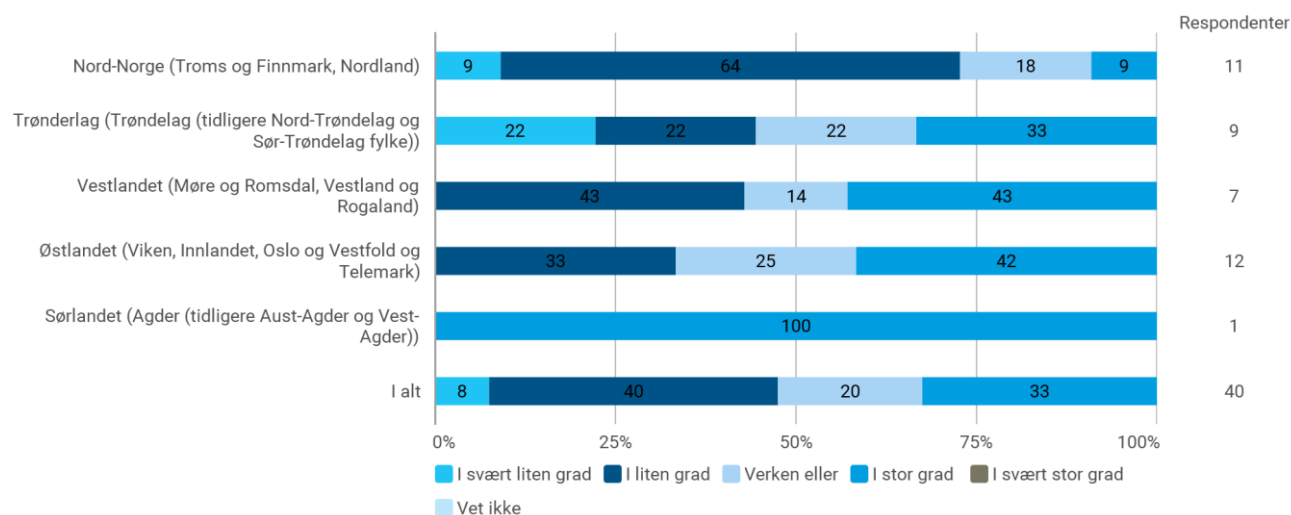
** «Vet ikke» er lagt til i spørreundersøkelsen f.o.m uke 16

Siden sist ser vi en fortsatt nedgang i respondenter som rapporterer om stor eller svært stor grad av rusmiddeltørke, og en fortsatt økning i respondenter som melder om svært liten, eller liten grad av tørke.

Figur 5 – Andel som oppgir stor eller svært stor grad av tørke

Det er noen regionale forskjeller mellom landsdelene. I figur 6 ser vi hvordan de ulike landsdelene rapporterer om rusmiddeltrøke.

Figur 6 – Opplevd rusmiddeltrøke fordelt på landsdel

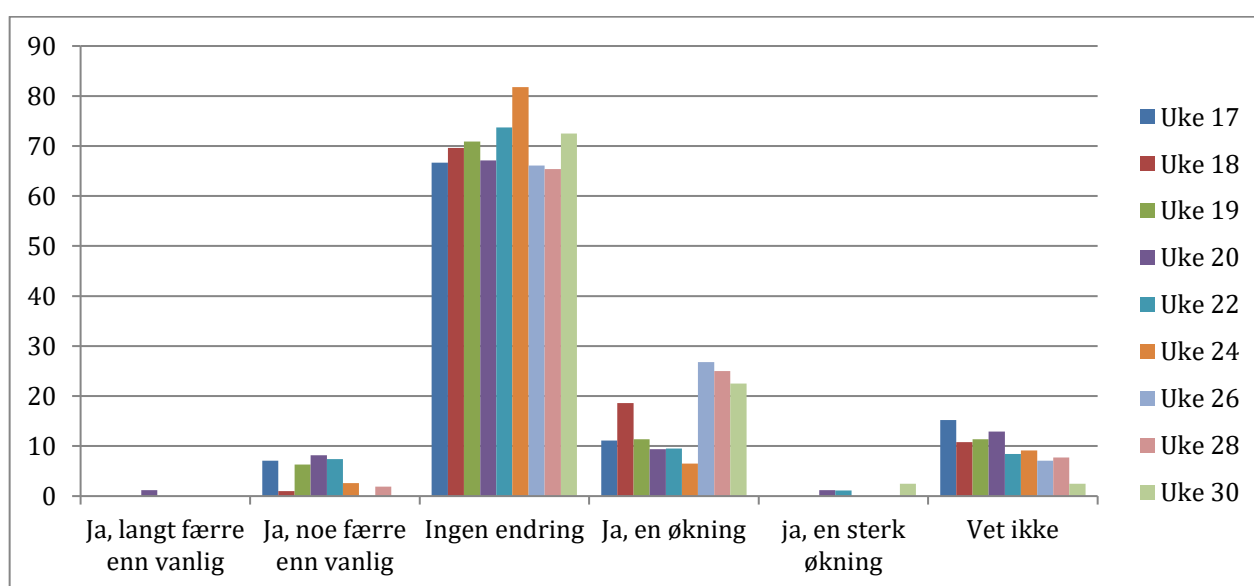
Som vi ser er det på Østlandet og Vestlandet det i størst grad meldes om rusmiddeltrøke. For Østlandets del er dette en betydelig nedgang siden uke 26, hvor 67 prosent meldte om at det i stor grad var rusmiddeltrøke. Ved forrige kartlegging markerte Vestlandet seg som landsdelen hvor den minste andelen av respondenter meldte om rusmiddeltrøke. Dette er nå snudd og Vestlandet er med sine 43 prosent landsdelen med høyest andel respondenter som melder om i stor grad av tørke.

De som oppgir at de i *stor grad*, eller *svært stor grad* opplever at rusmidler har blitt mindre tilgjengelig får spørsmål om hvilke stoffer dette gjelder. Som i tidligere uker er stoffet som i størst grad blir trukket frem hasj, etterfulgt av amfetamin og benzodiazepiner.

Vurdering: Uke 19 og uke 20 er fortsatt toppuker hva gjelder rapportering om opplevd rusmiddeltørke. I denne ukes kartlegging ser vi en fortsatt nedgang i andelen respondenter som melder om dårlig tilgang på rusmidler. Det er på Østlandet og Vestlandet det hyppigst meldes om tørke. Siden forrige kartlegging har Vestlandet gått fra færrest rapporteringer om tørke, til flest. Dette *kan* ha med endringer i antallet respondenter å gjøre, men en slik markant endring bør følges nøye i de kommende kartleggingene.

2.6 Endringer i overdose-/akuttsituasjoner

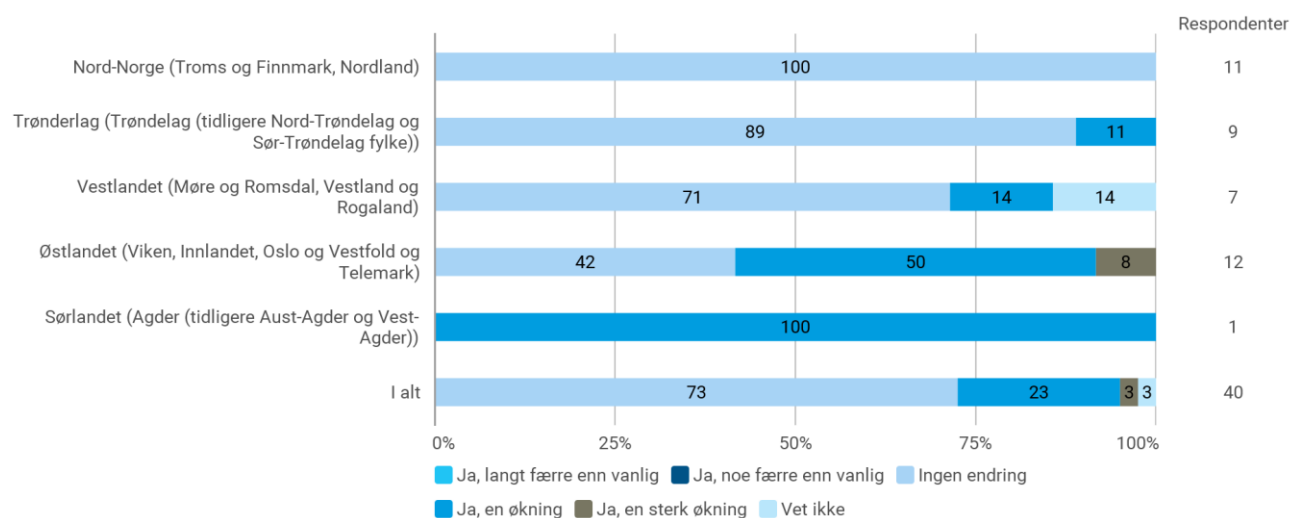
Spørsmålet om overdoser/akuttsituasjoner ble endret i uke 17. Fra kartleggingene fra uke 13 til uke 16 vet vi at de færreste har opplevd noen endring i antall overdoser.

Figur 7 – Endring i overdose / akuttsituasjoner

Vi ser av figur 7, at det ved de to siste kartleggingene har vært en liten nedgang i andelen respondenter som melder om en økning i antall overdoser/ akutt-situasjoner. Andelen er imidlertid fortsatt langt høyere enn ved kartleggingene før uke 26.

Endring i overdoser/ akuttisituasjoner brutt ned på landsdel.

Figur 8 – Oppgitt endring i overdoser/akuttisituasjoner – fordelt på landsdel

Det er Østlandet som i størst grad rapporterer om økning i antall overdose-/akuttisituasjoner. Sammenlignet med uke 28, ser vi imidlertid en nedgang i dette geografiske området, fra 82 prosent til 58 prosent som melder om en enten *Ja, en økning* eller *ja, en sterk økning*.

Utenom Sørlandet, hvor respondenten melder om økning, rapporterer det store flertallet i de resterende landsdelene (71-100 prosent) om ingen endring.

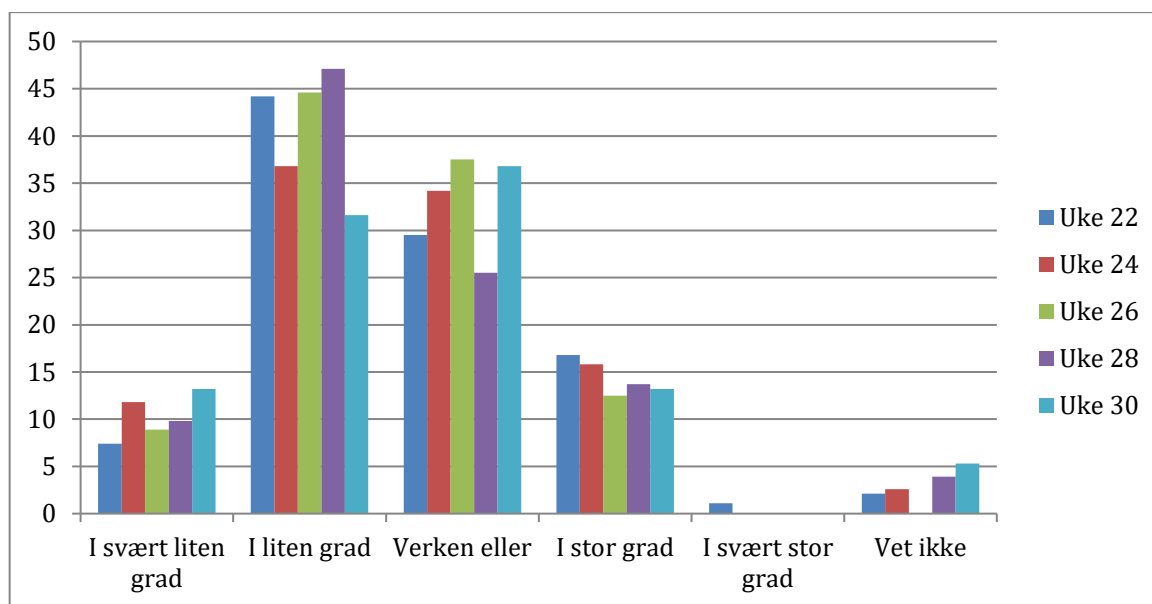
Vurdering: Det har vært en uttalt bekymring rundt situasjonen for rusmiddelbrukere og overdosefare både i media og blant fagfolk gjennom korona-perioden. Vi ser fremdeles en høy andel respondenter som svarer at de ser *en økning* i antall overdose-/akuttisituasjoner sammenliknet med kartleggingene før uke 26. Tematikken er således viktig å følge tett i tiden som kommer. Som sist er det Østlandsområdet som utmerker seg hva gjelder rapportering om økning. Østlandsområdet trekker totalbildet av antall overdose-/akuttisituasjoner opp. Det er for øvrig verdt å merke seg at overdosevarselet fra Oslo kommune og Ambulansetjenesten i Oslo ble trukket tilbake i uke 29.

De andre landsdelene, foruten Sørlandet, ligger godt under landssnittet for rapportering av økning. Totalbildet over rapporteringen om overdoser er likevel stabil over de siste tre kartleggingene. Det er ikke uvanlig med en oppblomstring av overdosesituasjoner, spesielt i de store byene på denne tiden av året – som følge av en rekke faktorer – men spørsmålsstillingen er formulert slik at situasjonen i dag sammenliknes med normalsituasjon. Økningen i andelen som svarer *en økning* er likevel bekymringsverdig og bør følges nøye i kommende kartlegginger.

2.7 Brukere og pårørendes bekymring for korona

Nytt av kartlegging fra uke 22 er at spørsmålet om opplevd bekymring for korona er blitt splittet, slik at det differensieres mellom pårørende og brukere. Det er viktig å ha i bakhodet at respondentenes primærmålgruppe er brukere og at dette vil kunne ha innvirkning på eventuelle forskjeller på rapporteringene spørsmålene i mellom.

I hvilken grad opplever du/dere at **rusmiddelbrukere** er bekymret for korona?

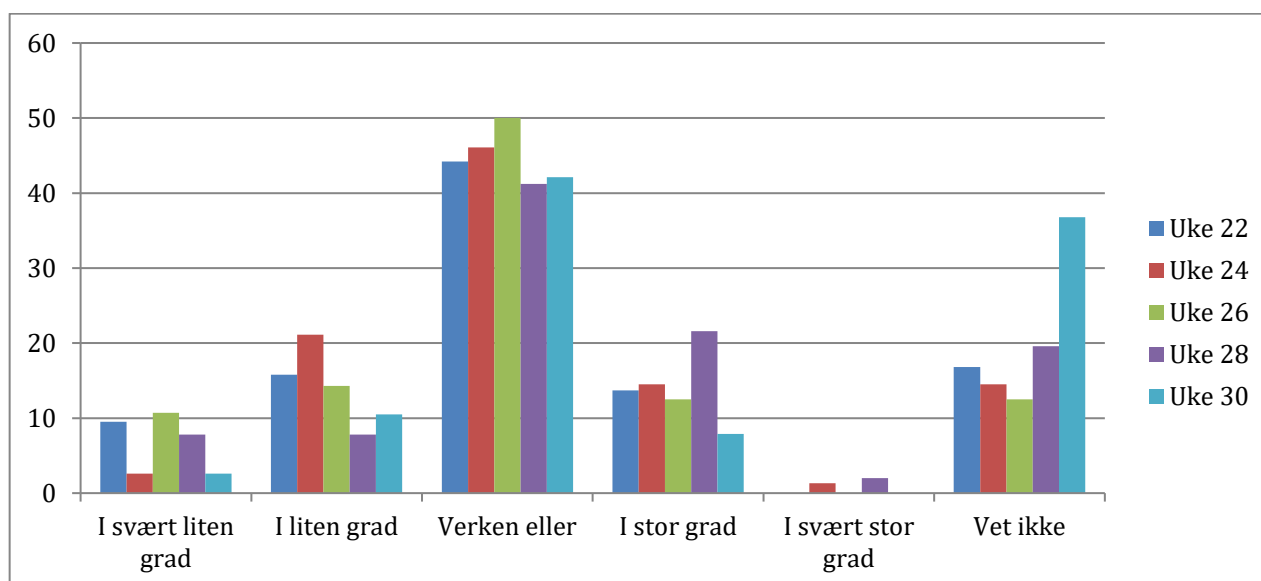

Figur 9 – Rusmiddelbrukere som er bekymret for korona

Vi ser av figur 9, at disse tallene fortsatt er relativt stabile. Den største endringen fra forrige kartlegging er at færre rapporterer om *liten grad* av bekymring, mens flere rapporterer om *verken eller*.

Respondentene som oppgir at brukere i *stor* eller *svært stor grad* er bekymret for korona får spørsmål om hvilke bekymringer de har. Svarene er de samme som ved forrige kartlegging. Som resten av befolkningen er rusmiddelbrukere redde for å bli smittet og de negative konsekvensene dette kan ha. Dette særlig fordi en del av brukerne allerede er i risikogruppen og er redd for hvordan et eventuelt sykdomsforløp vil arte seg. En respondent svarte at brukerne var redde for ikke å få den nødvendige helsehjelpen dersom de skulle bli syke.

I hvilken grad opplever du/dere at **pårørende** til rusmiddelbrukere er bekymret for korona?

Figur 10 – Pårørende som er bekymret for korona

Mens det i uke 26 var 12,5 prosent av respondentene som svarte at de opplever at pårørende i *stor* eller *svært stor* grad er bekymret for pandemien, var det i uke 28 hele 23,6 prosent som meldte om det samme. Tallet er i uke 30 nede på 7,9 - nærmere normalen enn forrige kartlegging. Andelen som rapporterer at de ikke vet har økt betraktelig sammenliknet med tidligere kartlegginger.

Respondentene som oppgir at pårørende i *stor* eller *svært stor* grad er bekymret for korona får spørsmål om hvilke bekymringer de har. Bekymring for at brukere skal bli smittet som følge av dårlig smittevern og at hjelpen ikke er like tilgjengelig som den bør trekkes frem i denne ukens kartlegging. I tillegg nevnes frykten for konsekvensene av eksperimentering med nye rusmidler

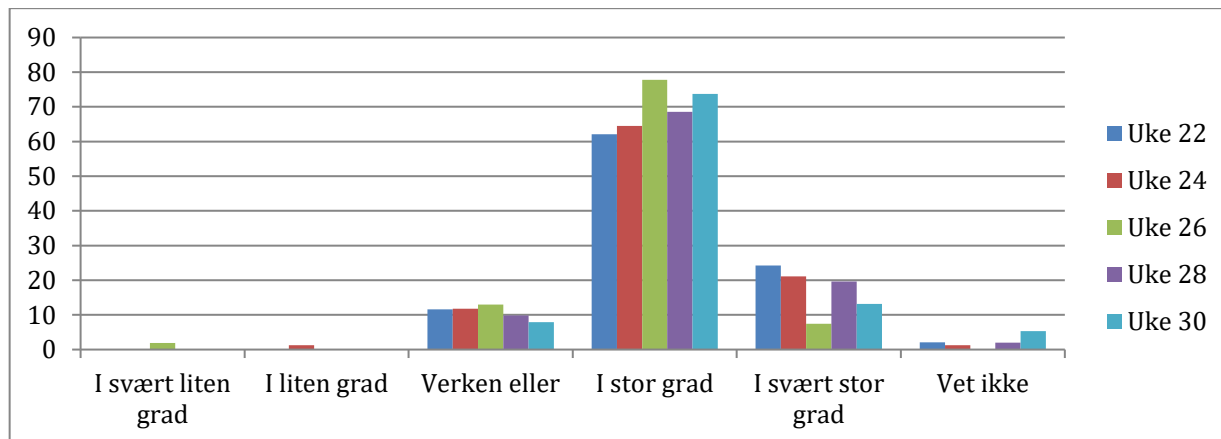
Vurdering: Samlet sett kan det se ut til at pårørende og brukeres bekymring for koronapandemien er relativt stabil, med noen uregelmessigheter i noen av svarene fra kartlegging til kartlegging. Svarene ser i det store ut til å speile samfunnet for øvrig. Bekymringene til både brukere og pårørende er smitte og mangel på hjelp. Brukerne er også redd for manglende tilgang på stoff, mens pårørende er bekymret for at brukere ikke klarer å ivareta smittevernhensyn og eksperimentering med nye og andre type stoffer enn normalt.

2.8 Ivaretagelse av henvendelser fra brukere og pårørende

Fra uke 22 er spørsmålet om *Ivaretagelse av henvendelser fra brukere og pårørende* er blitt splittet, slik at det differensieres mellom pårørende og brukere. Det er viktig å ha i bakhodet at respondentenes

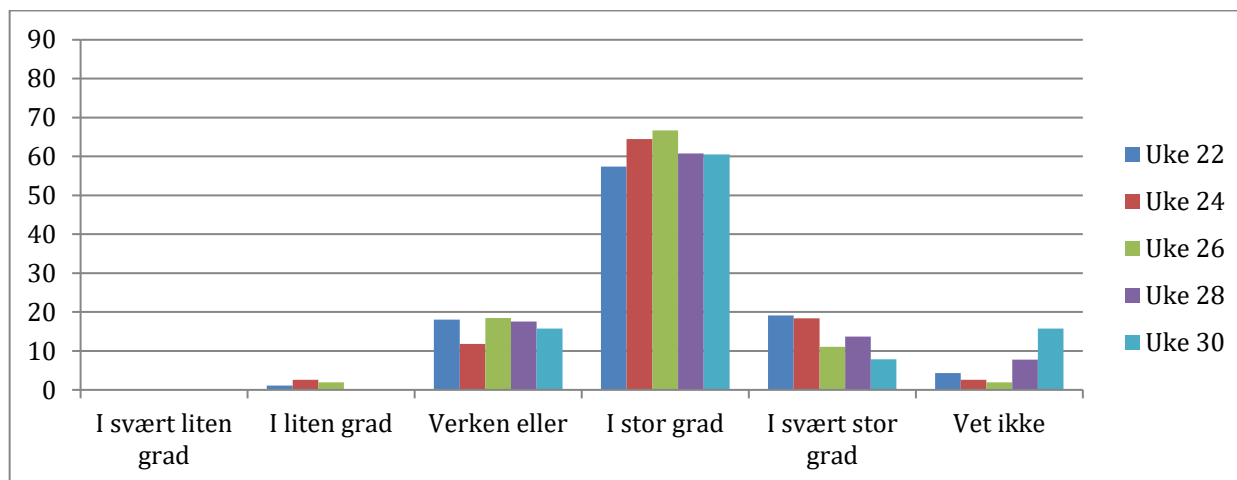
primærmålgruppe er brukere og at dette vil kunne ha innvirkning på eventuelle forskjeller på rapporteringene spørsmålene i mellom.

I hvilken grad opplever du/ dere at kommunen er i stand til å ivareta henvendelser fra **rusmiddelbrukere** angående koronapandemien?

Figur 11 – Kommunen ivaretar henvendelser fra rusmiddelbrukere

I hvilken grad opplever du/ dere at kommunen er i stand til å ivareta henvendelser fra **pårørende** til rusmiddelbrukere angående koronapandemien?

Figur 12 – Kommunen ivaretar henvendelser fra pårørende

Vi ser fortsatt at de fleste respondentene melder at kommunen de jobber i, i stor, eller svært stor grad klarer å ivareta henvendelser fra både rusmiddelbrukere og pårørende.

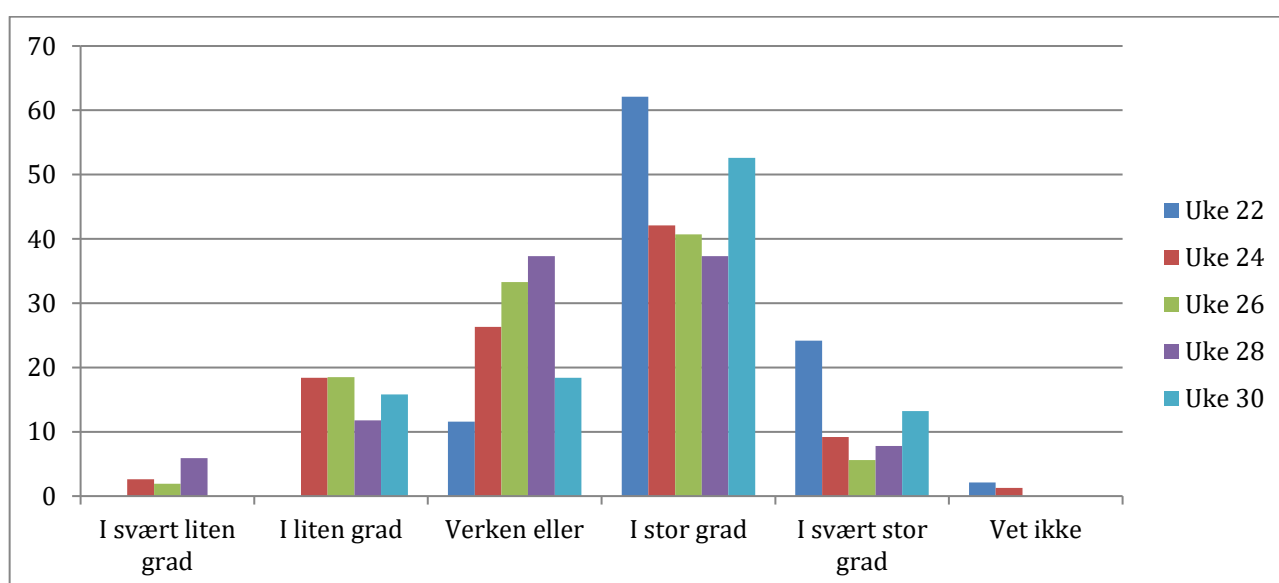
Vurdering: At respondentene vurderer at de er i stand til å ivareta henvendelsene de mottar, kan kanskje forstås i lys av at kommunene har rustet opp tjenesteapparatet for å kunne ivareta brukerne gjennom pandemien. Da flere av tjenestene er på vei tilbake til en normalsituasjon, er det å forvente at stadig flere vil kunne ivareta henvendelser gjennom normal kapasitet. Med bakgrunn i Korona og rus-

kartleggingene ser det ut til at situasjonen fortsatt holder seg stabil og at kommunene har god kontroll på dette området.

2.9 Iverksatte tiltak for å ivareta brukere og pårørende

Fra uke 22 er spørsmålet om *Iverksatte tiltak for å ivareta brukere og pårørende* splittet, slik at det differensieres mellom pårørende og brukere. Det er viktig å ha i bakhodet at respondentenes primærmålgruppe er brukere og at dette vil kunne ha innvirkning på eventuelle forskjeller på rapporteringene spørsmålene i mellom.

I hvilken grad opplever du/dere at det er satt inn tiltak rettet mot **rusmiddelbrukere** i deres kommune?

Figur 13 – Tiltak rettet mot rusmiddelbrukere i deres kommune.

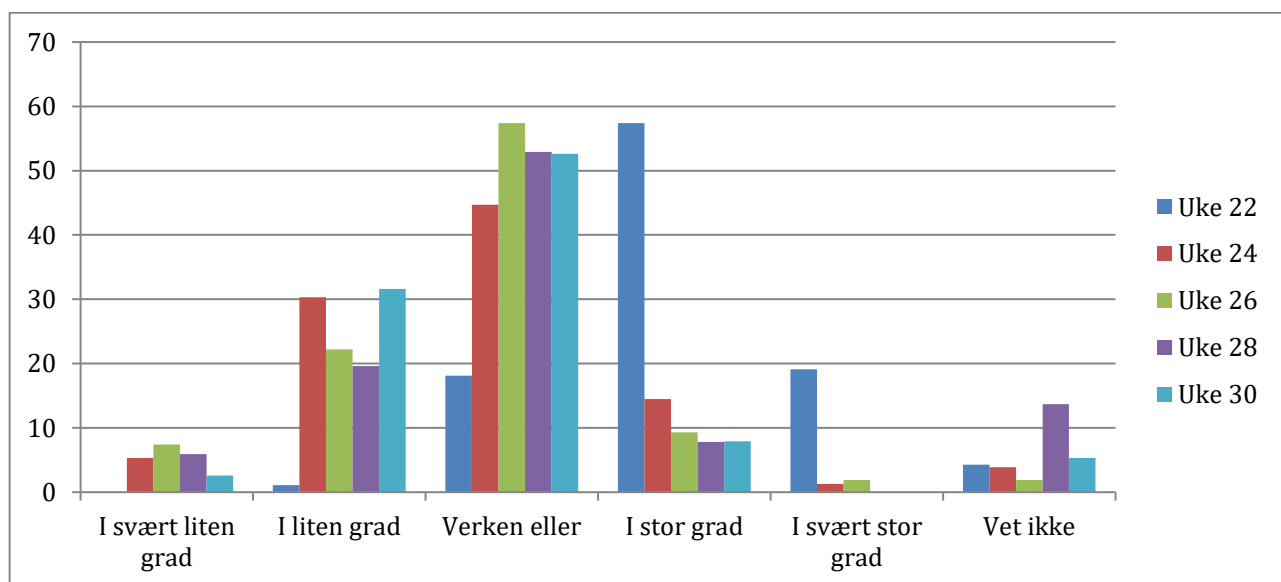
Vi ser en ganske stor endring sammenliknet med foregående kartlegginger hva angår iverksatte tiltak i respondentenes kommuner. Det er en relativt stor oppgang både for *i stor grad* og *i svært stor grad*-kategoriene i denne kartleggingen.

Med tanke på at korona-situasjonen har vært relativt stabil over tid og med bakgrunn i forrige ukes tolkning om at denne varige stabiliteten kan ha bidratt til at det har vært en synkende trend hva angår rapporteringer om iverksatte tiltak – kan ukens endring minne om tilfeldige variasjoner som er kommet til som følge av endringer i antallet respondenter og kanskje også utvalget av respondenter, gitt sommerferietid. Dette vil bli klarere for oss gjennom de kommende kartleggingene.

Respondentene som rapporterer at det har blitt satt inn tiltak rettet mot rusmiddelbrukere, får spørsmål om hvilke tiltak som er satt inn. Svarene her er fortsatt relativt like som i tidligere uker. Da

flere av kommunene rapporterer at de er på vei tilbake til en normalsituasjon, har mange gjenopptatt tjenestene de tilbyr til vanlig – med et ekstra fokus på smittevern. Det er et tydelig fokus på «å være der brukerne er» gjennom blant annet ambulerende og oppsøkende tjenester. Enkelte kommuner har gjort tjenestene sine mer fleksible, slik at medisiner, mat og brukerutstyr kjøres ut til brukerne og kan hentes på fleksible tidspunkt. Flere melder om at det jobbes med å koordinere de ulike tjenestene som arbeider opp mot rusmiljøene. I tillegg til dette tilbyr flere kommuner testing av Covid-19 til personer i rusmiddel miljøet og det er etablert boligtilbud/isolasjonsenheter dersom noen i miljøet skulle få påvist smitte.

I hvilken grad opplever du/dere at det er satt inn tiltak rettet mot **pårørende** til personer i rusmiljøet i deres kommune?

Figur 14 – Tiltak rettet mot pårørende til personer i rusmiljøet i deres kommune.

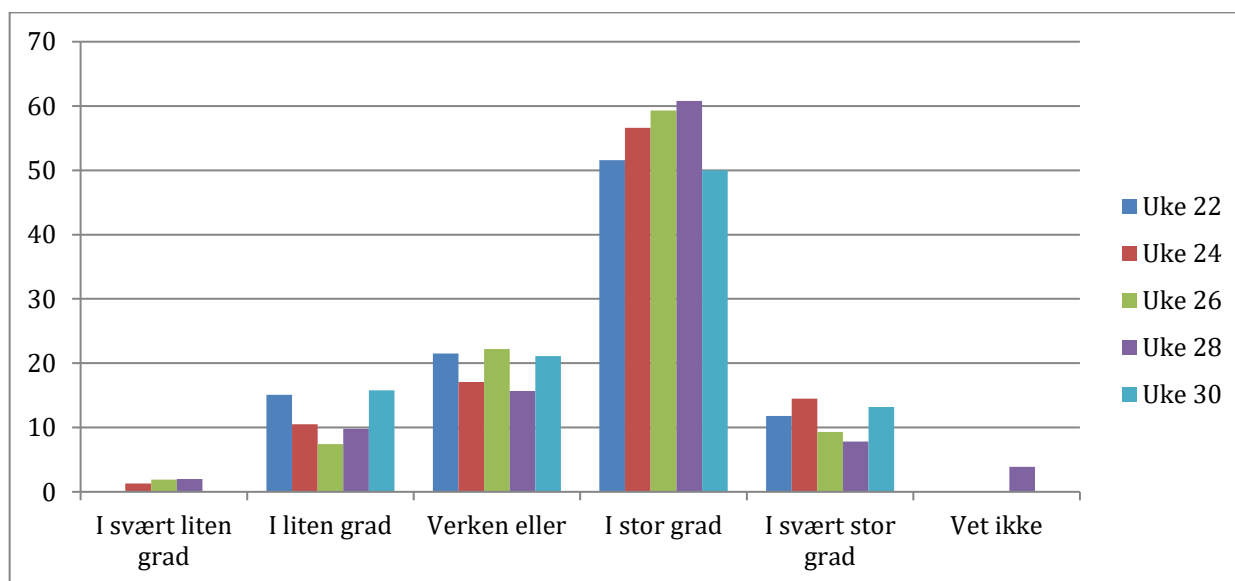
Som vi ser av figur 14, er det liten endring fra forrige kartlegging. I likhet med forrige kartlegging ser en imidlertid en liten nedgang i respondenter som melder at det er satt inn tiltak rettet mot pårørende til personer i rusmiljøet. Dette kan, som også nevnt sist, ha sammenheng med behovet for tiltak når samfunnet beveger seg mot en normalsituasjon.

Respondentene som rapporterer at det har blitt satt inn tiltak rettet mot pårørende, får spørsmål om hvilke tiltak som er satt inn. Som i tidligere uker opplyser de fleste respondentene at de har et relativt ordinært tilbud til de pårørende. Informasjon om kommunens tjeneste legges ut gjennom vanlige kanaler som hjemmesider og Facebook.

Vurdering: Ved å differensiere spørsmålet om iverksatte tiltak kan det se ut til at vi kan identifisere en relativt stor forskjell på hvem tiltakene er rettet mot. Vi ser at det er flere som opplever det er satt inn tiltak mot brukerne enn mot pårørende. Dette kan ha sammenheng med hvem som svarer på kartleggingen. Tilbakemeldingene på de to spørsmålene ser i det hele ut til å være relativt stabile over tid, med noen statistiske uteliggere fra uke til uke.

2.10 Er tjenestetilbudet i ferd med å gjenopprettes til en normalsituasjon?

Dette spørsmålet er nytt av kartleggingen i uke 22 og reflekterer at samfunnet er i gang med å gjenåpne etter de mest dramatiske tiltakene utløst av pandemien.

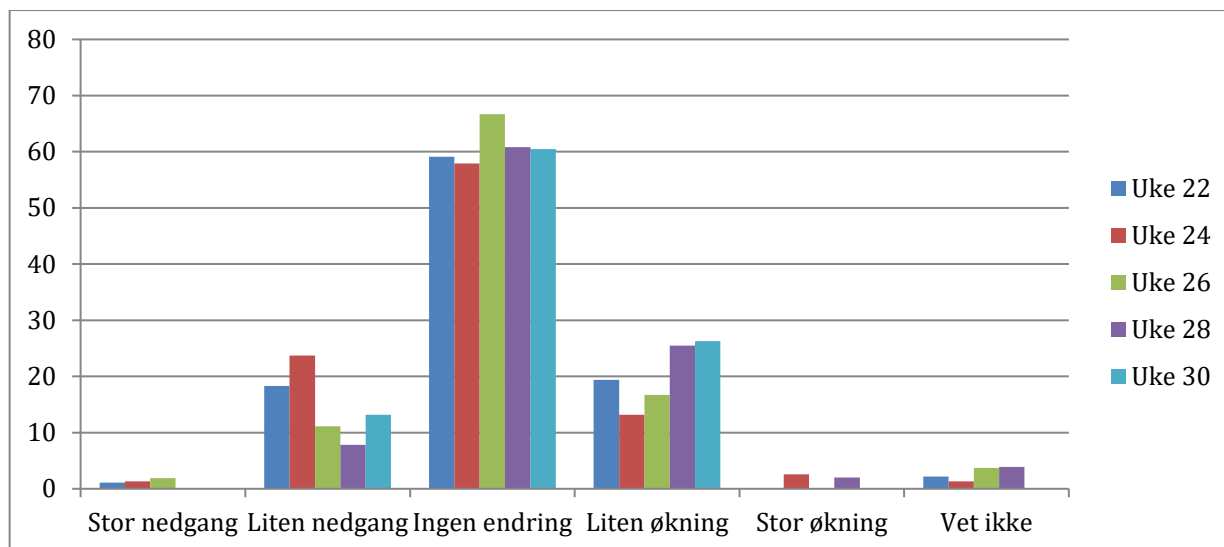
Figur 15 – Tjenestetilbud tilbake til normalsituasjon.

Vurdering: Andelen som svarer at tjenestetilbudet er i ferd med å gjenopprettes til en normalsituasjonen har sunket noe siden de foregående kartleggingene og har den laveste verdien siden målingen av dette spørsmålet. Kategorien *i svært stor grad* har imidlertid økt.

Det er særlig respondenter fra Østlandet som opplever at normalsituasjonen ikke er i ferd med å gjenopprettes. 42 prosent av respondentene i denne landsdelen svarer at tjenesteapparatet i liten grad er i ferd med å gjenopprettes til normalsituasjonen. Det skal også nevnes at i alle landsdelene svarer 50 prosent eller flere av respondentene (Østlandet lavest med 50 prosent) enten *i stor* eller *i svært stor grad* på dette spørsmålet.

2.11 Endring i antallet rusmiddelbrukere/pårørende som tar kontakt for hjelp

Dette spørsmålet var nytt av kartleggingen i uke 22.

Figur 16 – Endring i antall brukere/pårørende som tar kontakt for hjelp.

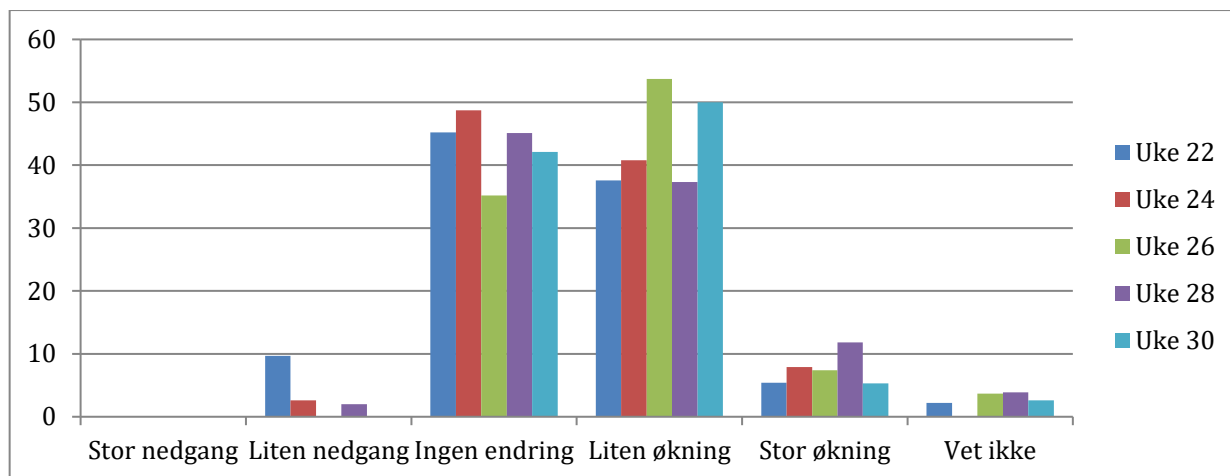
Kartleggingen for uke 30 er stort sett relativt lik som ved forrige kartlegging. Noen flere melder imidlertid om *en liten nedgang*.

Respondenter som oppgir en økning i antall henvendelser for hjelp får spørsmål om hva det ønskes hjelp med. Respondentene opplyser at brukere og pårørende som ønsker hjelp stort sett har de samme behovene som i en normalsituasjon og disse er stort sett de samme som ved forrige kartlegging: Det nevnes blant annet at brukere ønsker hjelp til å komme i behandling, bistand til praktiske gjøremål, kontakt med andre offentlige etater som NAV og hjelp til koordinering av helsebistand. Enkelte opplever en økning i henvendelser fra personer som vil inn i behandling eller få henvisning til LAR. Da flere opplever at brukere har vært isolert i lengre perioder, er det flere som opplever henvendelser om samtaler.

Vurdering: Siden dette spørsmålet ble inkludert i kartleggingen, har det vært en jevn økning i andelen som melder om en liten økning i antallet personer som tar kontakt for hjelp. Dette kan ha sammenheng med at tjeneste i større grad blir tilgjengelig, og at personer som tidligere har holdt seg isolert i større grad tar kontakt nå.

2.12 Endring av hjelpebehov knyttet til psykisk helse i rusmiljøene

Dette spørsmålet var nytt av kartleggingen i uke 22.

Figur 17 – Hjelpebehov psykisk helse.

Vurdering: Sammenliknet med forrige kartlegging ser vi en økning i andelen som svarer at det har vært liten og/eller stor økning i hjelpebehov knyttet til psykisk helse i rusmiljøene. Samtidig er det ingen som melder om nedgang. Der en så en liten nedgang for variabelen *liten økning* i hjelpebehov knyttet til psykisk helse ved forrige kartlegging ser vi nå en økning og summen av verdiene på de to økning-variablene er nest høyst til nå. Dette bør følges med på de kommende ukene.

Respondenter som oppgir en økning i antall henvendelser for hjelp knyttet til psykisk helse får spørsmål om hva de ønsker hjelp med. Som ved tidligere kartlegginger opplever de fleste som svarer dette at personer i rusmiljøene har behov for samtaler. Mange har angstproblematikk og er i, eller har vært gjennom en periode med mye angst – ofte kombinert med isolasjon og ensomhet. Det meldes også at mange ønsker aktivitet i hverdagen og sosial deltagelse. Enkelte respondenter melder om en økning i akuttinnleggelser på grunn av dårlig psykisk helse.

2.13 Tiltak på rusfeltet som bør prioriteres under koronapandemien

Anbefalte tiltak som bør prioriteres er noe gjentakende fra de tidligere rapportene, og det vurderes som viktig å holde fokus på disse tiltakene fortsatt. Flere respondenter rapporterer at det er viktig å fortsette med oppsøkende arbeid, ambulerende tjenester og utdeling av brukerutstyr. I tillegg til brukerutstyr er det flere som anbefaler å dele ut smittereduserende virkemidler som antibac. Samtaler og sosiale møteplasser blir av flere vektlagt som viktig i tiden fremover. Mange rapporterer at mange rusmiddelbrukere har vært isolert i denne perioden, og at det derfor vil være viktig å være fleksible og

tilgjengelig for samtale og hjelp i tiden fremover. Da flere kommuner nå tilsynelatende beveger seg mot normal drift faller en del av de mer korona-spesifikke tiltakene bort – selv om fokuset på smittevern fremdeles er og bør være høyt prioritert, gjennom utdeling av antibac og rent brukerutstyr.

Respondentene melder at det vurderes som viktig å prioritere å være tilgjengelig for brukerne gjennom ambulerende og oppsøkende tjenester, telefonkontakt og fleksible åpningstider. Flere rapporterer også at det bør fokuseres mer på overdoseforebyggende tiltak. Dette kan ha sammenheng med at flere, særlig på Østlandet, opplever en økning i antall overdosesituasjoner.

Flere nevner også ambulerende tjenester og tverretattlig samarbeid. Tiltak for å gjøre tjenestene mer tilgjengelig for brukerne som, aktivitetstilbud, hjemkjøring av LAR-medisiner for å unngå at brukerne kommer i kontakt med belastede miljø, blir ofte trukket frem. En respondent fremhever også behovet for et tydelig fokus på koronasymptomer blant rusbrukere, da disse kan være vanskeligere å identifisere.

3. Anbefalt tiltak

Når det nå over tid er blitt gjort undersøkelser i rusmiddelmiljøene, både gjennom kartlegginger som denne og korona-testinger i rusmiddelmiljøene, kan det se ut til at hovedutfordringene ved pandemien har vært rusmiddeltørke som har bidratt til økt bruk av andre rusmidler. Det er og rapportert om en økning i psykiske helse-utfordringer blant personer med rusmiddelproblemer. På nåværende tidspunkt ser det ikke ut til at pandemien har rammet personer i rusmiddelmiljøene hardt hva gjelder antall smittede.

I de siste kartleggingene rapporteres det hyppig om økning i antallet overdose- og akuttsituasjoner, særlig gjelder dette på Østlandet. Denne tematikken blir viktig å overvåke og adressere i tiden fremover. Det er viktig at det lokale overdoseforebyggende arbeidet opprettholdes gjennom sommeren. I tillegg opprettholdes anbefalingene om fortsatt fokus på de tiltak som er satt i gang som følge av koronasituasjonen.

Vår vurdering er at det videre bør opprettholdes fokus på følgende tiltak:

- Tilgang på rent brukerutstyr
- God informasjon
- Testing av smitte
- Isolering av smittede

- Oppsøkende virksomhet
- Kontakt med brukere gjennom telefon, video eller møter ute, eller på arenaer der smittevern kan overholdes.
- Skadereducerende råd om å handle større kvanta og minst mulig kontakt med andre
- Desentralisering av tilbud slik at en unngår større ansamlinger
- Utdeling av Nalokson
- Likepersonsarbeid og sterkere grad av ansvarliggjøring av brukerne
- Vurdere alternative utdelingsordninger for substitusjonsmedikamenter, hjemkjøring eller dele ut medikamenter for flere dager
- Hjemreiseordninger om antall tilreisende øker til de store byene
- Politi og oppsøkende helse- og sosialfaglige tjenester er svært viktige aktører for å arbeide med konflikthåndtering og at smittevernsanbefalinger blir overholdt på de åpne russcenene.
- Følge med på en meldt bekymring om økt alkoholkonsum og endringer i bruk av andre rusmidler som følge av rusmiddeltørke
- Følge utviklingen av potensiell økning i antall overdose- og akuttssituasjoner
- Aktivitetstiltak
- Et spesielt fokus på psykiske helseutfordringer i alle tjenestetilbud
- Spesielt fokus på overdoseforebyggende tiltak som å få ut informasjon om og gå i dialog med brukerne om overdosefare og hvordan unngå overdose. For eksempel rådene fra 113-kortet

4. Konklusjon og anbefaling

Blant hovedfunnene også denne uken er rapportert økning i antall overdoser- / og akuttsituasjoner, spesielt på Østlandet, og fortsatt økning i hjelpebehov knyttet til psykisk helse. Mange av de anbefalte tiltakene som er inkludert i denne rapporten er en del av mange kommuners ordinære overdoseforebyggende arbeid. I lys av rapporteringene om flere overdose-/akuttsituasjoner de siste kartleggingene, samt økt aktivitet i de åpne miljøene i sommermånedene, understrekes fortsatt viktigheten av å få ut informasjon om, og gå i dialog med brukerne om, overdosefare og hvordan unngå overdoser.

Vi viser videre til Helsedirektoratets nasjonale råd for overdoseforebyggende arbeid. **[Link her:](#)** **[Overdose - lokalt forebyggende arbeid.](#)** Vi minner om mailadressen der alle kommunale aktører kan varsle Helsedirektoratet om endringer i rusmiddelsituasjonen i kommunene; rusalarm@helsedir.no.